

UPOTREBA APLIKACIJE MUSITION U NASTAVI TEORIJE MUZIKE U OSNOVNIM MUZIČKIM ŠKOLAMA

THE USAGE OF THE APPLICATION MUSITION IN THE TUITION OF THE THEORY OF MUSIC IN ELEMENTARY SCHOOLS OF MUSIC

Gordana Manojlović – Kovačević, Škola za osnovno muzičko obrazovanje Istočno Novo Sarajevo

Sadržaj: *Musition je aplikacija koja, na interaktivan i multidisciplinarn način, omogućava postepeno sticanje znanja iz teorije muzike, kao i njihovo praktično uvežbavanje. Ovaj rad baviće se primenom navedene aplikacije u nastavi teorije muzike u osnovnim muzičkim školama. Prethodno će biti data najvažnije karakteristike aplikacije, zajedno sa mogućnostima i ograničenjima.*

Abstract: *Musition is the application which, in an interactive and multidisciplinary manner, enables a gradual acquiring of knowledge in the theory of music, and its practical exercising. The paper will deal with the usage of the named application in the tuition of theory of music in elementary schools of music. Before that, samotehing will be said about the most important features of the application, togethwr with its options and limitations.*

Ključne reči: musition, aplikacija, teorija muzike, nastava, osnovna muzička škola

Keywords: musition, application, theory of music, tuition, elementary school of music

1. UVOD U TEORIJU MUZIKE

Teorija muzike predstavlja vid „muzičke gramatike“, u kojoj su definisani muzički pojmovi i pojave. Kao zaseban predmet, ona se izučava u šestom (završnom) razredu u osnovnim muzičkim školama, a nastava je organizovana jednom sedmično, u trajanju od 45 minuta. Ovaj predmet je neraskidivo vezan sa predmetom solfedo, koji se izučava u toku celokupnog muzičkog školovanja, od osnovnog, preko srednjoškolskog, pa do fakulteta. To dovodi do pojave da se u toku prvih pet razreda osnovnog muzičkog školovanja teorija muzike praktično tretira kao oblast predmeta solfedo i usvaja posredno, kroz gradivo tog predmeta, da bi se tek u završom razredu proučavala posebno.

Bez povezanosti sa solfedom u sama teorija muzike nema smisao. Njen sadržaj se posmatra kao skup neophodnih muzičko-teorijskih saznanja, koja omogućavaju vokalno ili instrumentalno „oživljavanje“ notnog teksta, zapisivanje slušanog muzičkog sadržaja u notni tekst, kao i upoznavanje osnovne građe muzičkog dela i izražajnih sredstava, što znači samo razumevanje muzičkog jezika.

Uporedo sa usvajanjem kroz nastavu solfedo, određeni elementi teorije muzike, prvenstveno oni vezani za konkretan proces izvođenja i umetničke interpretacije muzičkog dela, se posredno usvajaju i kroz nastavu instrumenta.

Predmet teorija muzike obuhvata sledeće oblasti: muzički pojmovi, definicije i skraćenice, čitanje i pisanje tonova u različitim oktavama, muzički ritam, intervali, lestvice, akordi (trozvuci i septakordi) i agogičke oznake. Tokom prvih pet godina osnovnog muzičkog obrazovanja, ovi elementi se usvajaju spontano i nesistematično, dok nastava teorije muzike u šestom razredu predstavlja njihovo definitivno sistematsko predstavljanje učenicima, te osveščivanje i uobličavanje njihovih dotadašnjih znanja.

2. NASTAVNA SREDSTVA U NASTAVI TEORIJE MUZIKE

Osnovna sredstva za nastavu, kako muzičku, tako i vanmuzičku, jesu tabla, kreda i udžbenik. U muzičkoj nastavi se takođe koristi i muzička tabla, odnosno tabla sa iscrtnim notnim sistemima.

Od očiglednih sredstava se takođe mogu koristiti i panoi u vidu muzičkih podsetnika. Ipak, najvažnije nastavno muzičko sredstvo je svakako klavir, jer je bez njega nemoguće zamisliti čas u muzičkoj školi. Klavir je neophodan za skoro sve segmente muzičke nastave, bilo da se radi o slušanju, stvaranju ili reprodukciji muzike.

Razvoj savremenih tehnologija omogućava upotrebu računara i odgovarajućih aplikacija u svim vidovima nastave, pa i u

nastavi teorije muzike. U zavisnosti od tehnološkog napretka škole, postojanja moderne opreme u školi, moguće je čak i postojanje multimedijalnih učionica. S druge strane, rasprostranjenost i laka dostupnost računarske opreme i opšti razvoj i širenje informatičke kulture do kojih je došlo u poslednjim decenijama pod uticajem brojnih faktora (dostupnost i pad cena računarske opreme i usluga korišćenja interneta, rasprostranjenost elektronskih vidova komunikacije, društvene mreže itd.) doveli su do radikalnog informatičkog opismenjavanja učenika, tako da je sasvim moguće i realno da se u aspekt njihovog obrazovanja povezan sa nastavom u muzičkim školama uvedu određene aplikacije, bilo kao očigledna nastavna sredstva, alatke za rad kod kuće ili kombinacija dveju navedenih rešenja. Ovakve aplikacije su posebno korisne u oblastima koje nisu direktno vezane za direktnu interpretaciju muzike (glasom ili instrumentom), a jedna od osnovnih među tim oblastima je, svakako, teorija muzike.

Ukoliko se posmatra sa aspekata ponuđenih opcija, sadržaja i jednostavnosti upotrebe, aplikacija Musition se nameće kao izuzetno rešenje za utvrđivanje i obogaćivanje znanja stečenih u nastavi predmeta teorija muzike.

3. APLIKACIJA MUSITION – OPŠTE ODLIKE

Aplikacija Musition sadrži 34 tematske jedinice koje pokrivaju različita područja muzičke teorije, kao što su intervali, akordi, harmonija, ritam, džez akordi i modulacije. Svaka tematska jedinica sadrži sistem nivoa koji omogućavaju da se kroz vežbe prolazi postupno. Sve tematske jedinice su interaktivne, pri čemu neke za rešavanje zadataka zahtevaju upotrebu tastature, eksterne klavijature ili ugrađene softverske klavijature, dok je za neke potreban samo računarski miš.

Pomenute 34 tematske jedinice su grupisane u pet oblasti, čiji meniji i podmeniji dominiraju centralnim ekranom programa nakon otvaranja. Te oblasti su:

- visina tonova (pitch), gde se obrađuje devet različitih podoblasti koje pokrivaju čitanje tonova, intervale, lestvice, lestvične stupnjeve i džez lestvice;
- ritam (rhythm), gde se obrađuje sedam različitih podoblasti koje se bave čitanjem nota iz partiture ili prepoznavanjem metra ili pulsacije ritmičkog primera;

- termini i simboli (terms and symbols), gde se, kroz šest podoblasti, obrađuju muzički koncepti, ornamenti, agogičke oznake, termini i gitarski simboli;
- harmonija (harmony), gde se obrađuju tonaliteti, akordi i medulacije kroz šest podoblasti i
- muzički instrumenti (instruments), gde se, kroz šest podoblasti obrađuju poznavanje i prepoznavanje instrumenata i njihove tonske odlike (opseg, dobijanje tona i sl.).

Svaka tematska jedinica ima i prateći ekran sa lekcijama (Lessons) u kojima se objašnjava sadržaj jedinice i daju pomoć i saveti, a takođe se, gde je zgodno i potrebno, mogu i preslušati muzički primeri.

4. MOGUĆNOSTI UPOTREBE APLIKACIJE MUSITION ZA RAD U UČIONICI

Aplikacija Musition poseduje brojne karakteristike koje je čine lakom i pogodnom za korišćenje, kako u učionici, tako u mrežnom okruženju, u zavisnosti od načina na koji je program licenciran i objektivnih mogućnosti za upotrebu u okviru škole.

Prva od njih jeste mogućnost praćenja i evidentiranja svih učeničkih rezultata i postignuća zahvaljujući preciznim izvještajima (reports) koje Musition vodi.

Razredi (classes) omogućavaju lako grupisanje učenika po različitim kriterijumima, što je veoma korisno za praćenje njihovog napretka. Ova opcija se može koristiti i za ograničavanje tipa sadržaja u odnosu na starosnu dob, razred i sposobnosti učenika.

Opcija testovi (tests) omogućava nastavniku da za učenike kreira predefinisana lista pitanja, koja se mogu koristiti za testiranja, ispite, kvizove ili prosto kao alatka za prilagođavanje aplikacije Musition vlastitim nastavnim metodama.

Nastavne oblasti i testove Musition kreira na osnovu izvjesnog broja nastavnih planova (syllabus) koji dolaze ugrađeni u program. Međutim, nastavnicima je ostavljena mogućnost da modifikuju bilo koju pojedinačnu tematsku jedinicu i tako lako prilagode Musition svakom pedagoškom metodu. Zgodan način da se to uradi jeste da se napravi kopija nekog od postojećih nastavnih programa, koja će se

potom modifikovati tako da odgovara konkretnim zahtjevima.

Konačno, aplikacija Musition je potpuno integrisana sa srodnom aplikacijom po imenu Auralia koja se bavi solfedom, što omogućava da se aplikacije zajedno koriste kao svojevrsan programski paket.

5. UPOTREBA APLIKACIJE MUSITION U NASTAVI TEORIJE MUZIKE

U nastavi teorije muzike u osnovnom muzičkim školama, a u zavisnosti od brojnih parametara, aplikacija Musiton se može koristiti na više načina: kao očigledno nastavno sredstvo, kao sredstvo za aktivan rad na času, kao sredstvo za testiranje i praćenje napretka učenika (instaliranjem aplikacije na računare u mreži) te kao sredstvo za rad u vannastavnom vremenu (kod kuće). U daljem tekstu biće reči o svakoj od navedenih upotreba.

Da bi se aplikacija Musition mogla uspešno koristiti kao očigledno nastavno sredstvo na časovima teorije muzike u osnovnim muzičkim školama, potrebno je, pre svega da za to postoje određeni tehnički uslovi, od kojih je najvažniji postojanje jednog ili više računara sa zvučnicima u kabinetu, ali mnogo znači i postojanje projektoru kojim bi se sadržaj sa računara mogao preneti na platno i tako učenicima učiniti vidljivijim i očiglednijim (u radu s manjim grupama čaka ovo nije toliko bitno). Aplikacija bi se tada koristila kao dopuna standardnoj udžbeničkoj literaturi i „tradicionalnim“ očiglednim nastavnim sredstvima, pri čemu ih po potrebi i u odgovarajućim uslovima, može u potpunosti zameniti prilikom obrade pojedinih nastavnih jedinica.

Upotreba aplikacije Musition kao sredstva za aktivan rad na času podrazumeva još bolje i naprednije tehničke uslove, čiju osnovu čini postojanje većeg broja računara sa zvučnicima ili slušalicama u kabinetu (minimalno jedan računar na dva učenika). U takvim uslovima, Musition bi se mogao koristiti za konkretno uvežbavanje nastavnih jedinica prethodno obrađenih na časovima, ali i za rezimiranje, obnavljanje i utvrđivanje većih tematskih celina.

U muzičkim kabinetima u kojima je obezbeđeno da svaki učenik ima svoj računar sa slušalicama i da su ti računari umreženi sa nastavnikovim računarom kao svojevrsnim serverom, ili čak sa centralnim školskim serverom (ukoliko postoji), aplikaciju Musition moguće je koristiti kao sredstvo za testiranje i praćenje napretka rada učenika (u ovom

slučaju, postojanje mogućnosti i uslova za prethodne dve navedene upotrebe se podrazumeva).

Konačno, nezavisno od ostalih upotreba i mogućnosti koje za njih postoje, aplikaciju Musition je moguće sugerisati (i nametnuti) učenicima kao pomoćno sredstvo za rad kod kuće, kojim bi se utvrđivala, uvežbavala i dopunjavala znanja stečena na času. Nastavnik bi, pri tome, mogao imati ključnu ulogu u pravilnom usmeravanju učenika na određene vežbe.

Međutim, da bi se bilo šta od navedenog praktično primenilo u nastavnom procesu u našim muzičkim školama, potrebno je pronaći način za premošćavanje jezičke barijere između muzičke (a u nekim slučajevima i opšte) terminologije na engleskom i srpskom jeziku, budući da aplikacija još uvek nije lokalizovana na srpski jezik, a, s druge strane, aplikaciju Musiton i sve bogatstvo opcija koje ona nudi prilagoditi objektivnim i konkretnim potrebama.

Engleski jezik je danas obavezni strani jezik u sistemu osnovnog obrazovanja kod nas, tako da nastavnik ne bi trebalo da se sreće sa apsolutnim i potpunim nepoznavanjem jezika. Međutim, kako bi premostio eventualnu jezičku barijeru koja učenicima može otežati ili čak potpuno onemogućiti upotrebu aplikacije Musition, nastavnik je obavezan da pažljivo pripremi i prouči materijal iz aplikacije koji namerava koristiti za pripremu određene nastavne jedinice, te sačini detaljan glosar – listu prevodnih ekvivalenata za karakteristične termine koji se koriste u tom materijalu – i u pisanoj formi ga distribuirati (podeli) učenicima prije samog rada u aplikaciji Musition, uz eventualna dodatna pojašnjenja ukoliko je potrebno. U cilju lakšeg rada, nastavnik treba istrajavati u traženju od učenika da se jednom distribuirani termini uče napamet.

Što se tiče prilagođavanja opcija aplikacije Musition objektivnim i konkretnim potrebama, takvo nešto je moguće uraditi na dva nivoa – opštem i posebnom.

Opšti nivo prilagođavanja aplikacije Musition nastavi teorije muzike u osnovnim muzičkim školama podrazumeva „eliminaciju“ iz upotrebe onih opcija koje su suvišne u odnosu na plan i program predmeta i predviđeni opseg gradiva. Tu se u prvom redu misli na tematsku oblast muzički instrumenti, čija građa nije planirana za obradu na predmetu teorija muzike, već se isti detaljno izučavaju u srednjm muzičkom obrazovanju kroz istoimeni predmet. Takođe, treba isključiti i dijelove drugih oblasti koji zalaze u domen onoga što se u našem muzičkom obrazovnom sistemu izučava kroz posebne predmete u osnovnoj i srednjoj

muzičkoj školi, prvenstveno kroz solfedo (dijelovi oblasti visina tonova i ritam) i nauku o harmoniji (dijelovi oblasti harmonija), dio iz odseka znakovi i simboli koji je vezan za simbole iz gitarske notacije, te dilejove iz odsjeka ritam vezane za sviranje bubnja.

Konačno, budući da džez i njegove muzičke odlike nisu predviđeni planom i programom predmeta Teorija muzike u osnovnim muzičkim školama, iz svih oblasti tonske visine, termini i simboli i harmonija treba eliminisati dijelove koji obrađuju pojedinačne specifične elemente džez muzike.

Od opcija koje su preostale unutar aplikacije Musition, moguće je osmisliti i kreirati sadržaje koji prate nastavu i plan i program predmeta teorija muzike.

Vežbanja (i prateće lekcije) iz odseka tonske visine u potpunosti se uklapaju sa prvim većim poglavljem koje se obrađuje u nastavi teorije muzike – notnim pismom. Krećući se postupno, od čitanja tonova, preko enharmonskih tonova pa do intervala i lestvica, ova vežbanja, na koji god od navedenih načina su upotrebljena) predstavljaju dinamično i interaktivno okruženje u kome se brzo i efikasno dolazi do kvalitetnog i potpunog rezultata, pri čemu navedena interaktivnost pred učenike postavlja različite zadatke koji, pored motoričkih, memorijskih i kognitivnih, često od njih zahtjevaju i primjenu konkretnih muzičkih, slušnih ili ritmičkih vještina.

Naredno veliko poglavlje iz teorije muzike – ritam i metrika, koje sa poglavljem notno pismo čini jednu veću, sadržajno teško razdvojivu cjelinu, u potpunosti je pokriveno sadržajima odseka ritam iz aplikacije Musition, u kojima se pred učenika posavljaju različiti interaktivni zadaci. Ovi zadaci kreću se od čisto teorijskih pitanja ili prepoznavanja, obilježavanja i korigovanja situacija prikazanih u notnom tekstu u odnosu na ono što je traženo u konkretnom pitanju, preko slušnog prepoznavanja takta i ritmičkih figura pa do ritmičkog kucanja zadatah melodijsko-ritmičkih primera pomoću tipke „Space“ na tastaturi računara.

Veliko poglavlje teorije muzike koje se bavi tonalitetom i akordima na adekvatan način je pokriveno brojnim, na različite načine interaktivnim, vježbama i lekcijama iz odsjeka harmonija unutar aplikacije Musition, koje kreću od tonaliteta, da bi preko akorada stigli do modulacija. U kom stepenu će se one koristiti zavisi samo od objektivnih mogućnosti i potreba.

Konačno, posljednji veliki dio teorije muzike, koji se bavi muzičkim terminima, skraćenicama, te oznakama za tempo, artikulaciju, ornamente i agogiku, odgovarajuće oznake nalazi u odseku aplikacije Musition pod nazivom znakovi i simboli, gdje se isti obrađuju u nizu vježbanja koja uključuju različite vidove interaktivnosti. Prema već ranije pomenutog terminološkog englesko-srpskog glosara naročito je bitna prije pristupanja radu u ovom odsjeku, kako bi se našli i koristili odgovarajući prevodi i pojašnjenja za pojedine termine.

6. ZAKLJUČAK

Iako su u nastavi teorije muzike klavir i notna tabla (sa strane nastavnika) i udžbenik i notna sveska (sa strane učenika) i dalje najvažnija i definitivno nezamenjiva nastavna sredstva, ipak je moguće da se primenom pojedinih računarskih aplikacija poboljša i unapredi kvalitet nastavnog procesa.

Jedna od takvih aplikacija zasigurno je i aplikacija Musition, koja svojim bogatim opcijama, logičnim i preglednim interfejsom i jednostavnošću korišćenja može biti izuzetno korisno nastavno sredstvo, koje na adekvatan način, sadržajno, zanimljivo i interaktivno „prati“ plan i program predmeta teorija muzike u osnovnim muzičkim školama, obogaćuje ga i dopunjuje.

Na koji od četiri pomenuta načina će se koristiti, zavisi isključivo od objektivnih mogućnosti i potreba, prvenstveno sa tehničke strane (u pogledu opremljenosti i resursa učionice), ali i sa strane kreativnih sposobnosti nastavnika.

7. LITERATURA

[1] D. Despić, *Teorija muzike*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva 2007.

[2] Musition manual, http://www.risingsoftware.com/downloads/musition4/mus4.0_manual.pdf (vreme pristupa 2. 3. 2011.)